

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Statistická analýza zahraničního obchodu u vybrané komodity

TEZE

k diplomové práci

Vedoucí diplomové práce: Ing. Marie Prášilová, CSc.

Diplomant: Bc. Jakub Hloušek

Praha 2003

Souhrn aktivit, kterými stát cílevědomě působí na zahraniční obchod, se obecně nazývá zahraničně obchodní politika. V závislosti na hospodářské a sociální situaci v daném teritoriu bude toto působení zaměřeno liberálněji či protekcionističtěji. Důležitost zahraničně obchodní politiky pro určitou zemi ovlivňuje míra závislosti ekonomiky na zahraničním obchodě. Přínosem mezinárodního obchodu je efektivnější využití produktivních sil světa, kdy nejdůležitější je formování takové struktury domácí ekonomiky, která umožňuje efektivní zapojení do mezinárodní dělby práce. Při aktivním pojetí úlohy zahraničního obchodu musí být podmínky vnějšího ekonomického prostředí respektovány v celém systému, tj. nejen ve fázi zahraničně obchodní směny při ovlivňování její struktury, nýbrž i při do budoucna formované struktuře domácí výroby ve středně a zejména dlouhodobém časovém horizontu. Zahraniční obchod lze také chápat jako konkrétní projev ekonomických vztahů mezi jednotlivými ekonomikami či ekonomickými seskupeními a jejich vnějším ekonomickým prostředím, a to ve formě obousměrných toků hmotného i nehmotného zboží a služeb.

Konkurenceschopnost našich komodit ve vnějším prostředí musí být zabezpečena jednak silnou kapitálovou vybaveností našich podniků, ale také aktivní politikou české vlády, která by se měla podílet na podpoře vývozu našich kompetitivních výrobků. V opačném případě vede nečinnost k nenahraditelným ztrátám v podobě pozic na světových trzích. Česká ekonomika je značně otevřená, což vede bez opatření vlády k snadným útokům subvencovaných komodit ze zahraničí, které nahrazují výrobky tradičních domácích výrobců. Subvencovaný dovoz těchto hospodářsky vyspělých zemí západní Evropy je pro slabou českou ekonomiku silným tlakem.

Chmel svou výměrou patří k okrajovým plodinám a tvoří jen zlomek zemědělské produkce, svým významem a jedinečností se však řadí na první místa mezi našimi hospodářskými plodinami. Doby, kdy byl pro efektivnost pěstování nazýván “zeleným zlatem” se však již vzdalují. V ČR se pěstovala po desetiletí jediná odrůda – Žatecký poloraný červeňák. Uvedená odrůda patří do skupiny jemných aromatických chmelů a je využíván takřka výhradně v pivovarnickém průmyslu jako surovina nutná pro výrobu špičkového piva. (většina pivovarů ji však používá jen ve velmi omezeném množství tj. jako dochucovací koření). Ve světovém pivovarnictví zaujímá český chmel význačné postavení - všeobecně je považován za jeden z nejlepších. Kvalita a důvěra v české odrůdy staví chmel do pozice významné vývozní komodity našeho zemědělství, i když

objem exportu chmele v poslední dekádě značně poklesl. Chmelové produkty v rámci agrárního zahraničního obchodu jsou jednou z mála komodit, která přispívá ke snižování trvale záporného schodku agrárně-obchodní zahraniční bilance.

Kredit českého chmele je nutné udržet jednoznačně nejlepší kvalitou ve skupině jemných aromatických chmelů a na základě zvládnutých pěstitelských technologií rozšířit pěstování i jiných typů chmele tak, aby celková pěstitelská plocha umožnila dostatečný rozvoj sektoru pěstování a zpracování chmele. První kroky již byly učiněny – byl ozdraven ŽPČ, takže alarmující pokles alfa-hořkých kyselin se zastavil a vrací se k dřívějším hodnotám. Dále čeští chmelaři dokázali vyšlechtit konkurenceschopné odrůdy s vyšší obsahem alfa-hořkých kyselin jako je Bor (1987) a Premiant (1996), které byly nově doplněny odrůdou Agnus (2001). Pro jejich rozšíření na plochách ale přece jenom ještě potřebujeme technologické vybavení – extrahárnu, která umožní produkovat koncentráty z obsahových odrůd českého chmele a zpracovávat produkci přímo neprodejného chmele a přinejmenším nabídnou českému pivovarnictví kompletní škálu surovin, a tím omezit dovozy. Extrakty a preparáty s označením „český“ mohou představovat na trhu novinku s preferenčními ambicemi.

Světové situace na trhu s chmelem se po krizi v polovině devadesátých let pomalu stabilizuje. Redukce ploch, jako reakce na změny v technologii vaření piva i změnu poptávky, proběhla prakticky ve všech oblastech pěstování chmele. Chmelaři v ČR byli nuceni snížit plochy až na 65 % původní rozlohy chmelnic. V současnosti i nadále zůstává na našem trhu mírný převis nabídky, což přináší tlak na trvale nízkou cenu. Z uvedeného pohledu plynou dvě možné reakce, a to buď přizpůsobit produkci aromatického chmele požadavkům trhu a přistoupit na určitou další redukci ploch, nebo začít sázet do chmelnic nové obsažné odrůdy odpovídající kvalitativním a ekonomickým požadavkům tuzemského i světového trhu s chmelem. Otázkou zůstává, zda u odrůd obsažného typu jsou zemědělstí pěstitelé schopni obstát ekonomicky silné konkurenci tradičních pěstitelů. Ideálním řešením se jeví kombinace obou přístupů, tj. uvolnění části chmelnic pro pěstování nových odrůd. Nejdůležitějším faktorem zde bude trvalé sledování a vyhodnocování světové tržní situace a poptávky po českých chmelech, kdy rychlá a dynamická reakce našich pěstitelů zabezpečí minimální ztráty v podobě přebytků.

Pro udržení českého chmele na trhu, a zejména ve vztahu k očekávanému vstupu do Evropské unie, máme jedinou možnost – být konkurenceschopní. Ve srovnání s EU

jsou podpory v České republice jen zhruba ve třetinové výši. Silnou stránkou chmelařského sektoru je tedy životaschopnost při nižší míře podpor, což při očekávaném vyrovnávání po vstupu do EU bude zcela jistě výhodou. Další velkou výhodou máme v tom, že žatecký poloraný červeňák (ŽPČ) je rozšířen v celém teritoriu EU a je tudíž uveden v seznamu povolených odrůd pěstovaných na území Evropské unie pod obchodní značkou „Saaz“. Komodita chmel nepatří mezi regulovaná odvětví. Produkce není limitována kvótami. Rozměr naší produkce nebude při jednání o převzetí společné zemědělské politiky příliš významný z hlediska zemědělství jako takového, ale významný z hlediska komodity, neboť předpokládaná výměra 6 700 ha je cca 30 % současné výměry chmele v EU, kde se pěstováním chmele zabývá 8 zemí (Belgie, Německo, Španělsko, Francie, Irsko, Rakousko, Portugalsko a Velká Británie), avšak přes 80 % produkce zajišťuje Německo asi s 20 tisíci ha. Za důležitou podmínku uskutečňování společné zemědělské politiky lze považovat dosažení stability, přijetí a realizaci legislativy EU ke společné agrární politice a vybudování nezbytných institucí k řízení této politiky. V celkovém shrnutí se sektor produkce chmele se svými charakteristikami vyrovná standardu EU a v některých ohledech ho i předčí.

Naše tradiční plodina spolu se značkou kvalitního a světově proslulého výrobku se pozvolna vytrácí z mezinárodních trhů. Česká republika tak ztrácí to nejcenější, čeho se dá v zahraničním obchodě dosáhnout a to je stálá pozice na trhu. Česká republika by se hlavně měla zaměřit na zachování vztahů s odběrateli, kteří stále mají zájem právě o náš výjimečný chmel. Je nutné si udržet země, kde se vaří pivo z českého chmele jako je Japonsko, Belgie, atd. Komparativní výhoda při vývozu tradičního českého chmele by měla zajistit částečný úspěch na světových trzích. Další část úspěchu musí dodat stát s podporou exportní politiky a poslední díl je už na producentech samotných. Naši producenti mohou stavět na zaběhlém systému, ale musí přidat novodobé světové poznatky o pěstování chmele a rovněž také zapojit podnikatelského ducha v podobě marketingových strategií orientovaných na světový trh.

Jestliže Česká republika bude zahrnuta do zemí rozšiřující řady Evropské unie, pak i Evropská unie bude mít zájem na podpoře růstu v naší zemi. Dosavadní stav značí, že by měly vývozní podniky směřovat k exportu kvalitního zboží a tlačit tak na produkci kvalitních kompetitivních výrobků. Zároveň také musí donutit pěstitele ke zvyšování efektivnosti produkce, zaměřením se na nové trendy a na podporu výrobní a obchodní kooperace.